

Sygn. akt II C 965/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2015 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, II Wydział Cywilny, w składzie:

Przewodniczący: SSR Adam Borowicz

Protokolant: Marta Bińkowska

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2015 roku wŁ.

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko Z. W.

o zapłatę

zasądza od Z. W. na rzecz (...) Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.:

1. sumę 40.321,03 zł (czterdzieści tysięcy trzysta dwadzieścia jeden złotych trzy grosze) z odsetkami ustawowymi od dnia 22 lipca 2014 roku do dnia zapłaty należności głównej,
2. sumę 4434 zł (cztery tysiące czterysta trzydzieści cztery złote) z tytułu kosztów procesu.

UZASADNIENIE

(...) Bank S.A. wystąpił przeciwko Z. W. z powództwem o zapłatę sumy 40.321,03 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 22 lipca 2014 roku. W uzasadnieniu pozwu wskazano na to, że powodowy bank wypłacił pozwanemu kwoty składające się na dochodzoną pozwem sumę, chociaż pozwany nie był osobą uprawnioną do dokonywania dyspozycji dotyczących środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym, gdyż rachunek prowadzony był na rzecz Administracji Zasobów Komunalnych Ł..

(pozew k. 2-7)

W odpowiedzi na pozew pozwany wystąpił o oddalenie powództwa.

(odpowiedź na pozew k. 53-56)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 1 lipca 2013 roku (...) Bank S.A. zawarł z Miastem Ł. umowę o prowadzenie rachunków bankowych związanych z działalnością jednostki organizacyjnej Miasta Ł., tj. Administracji Zasobów Komunalnych Ł.. W umowie tej przewidziano utworzenie odrębnych rachunków pomocniczych dla środków pieniężnych dotyczących zarządzania poszczególnymi nieruchomościami, w szczególności przewidziano utworzenie odrębnego rachunku pomocniczego dla rozliczeń dotyczących nieruchomości przy ul. (...) w Ł. (określonej w załączniku do umowy jako „nieruchomość prywatna”).

(kopia umowy k. 25-28, kopia załącznika do umowy k. 30-32)

W dniu 20 września 2013 roku Z. W. zawarł umowę z B. K. i J. S., na podstawie której nabył od tych osób przysługujące im udziały we współwłasności nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...), zabudowanej czterokondygnacyjnym budynkiem mieszkalnym.

(kopia wypisu aktu notarialnego k. 58-63)

Jesienią 2013 roku Z. W. zgłosił się do placówki powodowego banku i złożył wniosek o wprowadzenie zmian do wyżej przywołanej umowy rachunku bankowego w zakresie dotyczącym rachunku odnoszącego się do rozliczeń związanych z nieruchomością przy ul. (...) w Ł..

W centrali powodowego banku, na podstawie wniosku złożonego przez pozwanego, sporządzono dokument zatytułowany (...), w którym jako posiadacza rachunku bankowego wskazano „nieruchomość Z. 23” i wskazano, że nieruchomość ta jest reprezentowana przez pozwanego. Dokument ten podpisał pracownik powoda oraz pozwany.

(kopia aneksu k. 34, zeznania D. O. k. 85-86, przesłuchanie powoda k. 86-87)

Po podpisaniu wyżej przywołanego aneksu powodowy bank realizując dyspozycje powoda wypłacił mu z wyżej opisanego rachunku bankowego łącznie sumę 40.321,03 zł.

(okoliczność niesporna, przyznana przez stronę pozwaną – protokół rozprawy k. 84)

Wyżej przywołaną sumę pieniężną pozwany wykorzystał pokrywając z niej wydatki związane z remontem i ulepszaniem stanu budynku mieszkalnego na nieruchomości przy ul. (...) w Ł.. Pozwany począwszy od grudnia 2013 roku wyodrębnił i sprzedaje lokale znajdujące się w wyżej opisanym budynku.

(przesłuchanie pozwanego k. 86-87)

Na skutek pisma Miasta Ł. datowanego na 31 marca 2014 roku powodowy

bank uznał wyżej opisany rachunek bankowy, prowadzony na rzecz Miasta Ł., na sumę 40.321,03 zł, tj. przekazał na ten rachunek należące do siebie środki pieniężne w tej właśnie kwocie.

(okoliczność niesporna, kopia pisma Miasta Ł. k. 38, kopia potwierdzenia złożenia dyspozycji przelewu k. 39)

Powodowy bank skierował do pozwanego pismo datowane na 26 czerwca 2014 roku zawierające wezwanie do zapłaty sumy 40.321,03 zł. Pozwany w odpowiedzi skierował do powoda pismo datowane na 21 lipca 2014 roku, w którym oświadczył, że odmawia zwrotu jakiegokolwiek kwoty i uznaje roszczenie powoda za niezasadne.

(kopia pisma powoda k. 40, kopia pisma pozwanego k. 35-36)

Sąd zważył, co następuje:

Podstawę prawną roszczenia zgłoszonego przez powoda stanowi art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Dokonana przez powodowy bank na rzecz pozwanego wypłata sum pieniężnych zaksięgowanych na rachunku bankowym opisanym w pozwie stanowiła nienależne świadczenie w rozumieniu art. 410 § 2 k.c., tj. świadczenie spełnione w stosunku do osoby, wobec której powodowego banku nie obciążało żadne zobowiązanie pieniężne. Wskazać należy, że stronami umowy, na podstawie której wyżej opisany rachunek bankowy był prowadzony, były dwa podmioty inne niż pozwany, tj. powodowy bank oraz Miasto Ł., na rzecz którego rachunek ten był prowadzony. Zaznaczyć należy, że nie doszło do prawnie skutecznej zmiany strony umowy, tj. do wstąpienia pozwanego w miejsce Miasta Ł. jako podmiotu, na rzecz którego prowadzony był rachunek bankowy. Zmiana podmiotowa umownego stosunku prawnego, tj. zmiana podmiotu będącego jedną ze stron stosunku prawnego, którego przedmiotem jest prowadzenie rachunku bankowego, byłaby możliwa w drodze umowy między bankiem oraz dotychczasowym i nowym posiadaczem rachunku bankowego, natomiast z pewnością nie mogło do niej dojść w wyniku umowy zawartej między bankiem a osobą trzecią, tj. z

pominięciem podmiotu, na rzecz którego rachunek bankowy był prowadzony. Tego rodzaju umowa, mająca prowadzić do zmiany podmiotu, na rzecz którego prowadzony jest rachunek bankowy, bez wiedzy i udziału tego podmiotu, jest bezwzględnie nieważna, jako sprzeczna z istotą stosunku zobowiązaniowego oraz z zasadami współżycia społecznego (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 1 i 2 k.c.). Umowa taka jest bezskuteczna także i dlatego, że żaden przepis ustawowy nie daje dłużnikowi w ramach stosunku zobowiązaniowego uprawnienia do spowodowania zmiany osoby wierzyciela w drodze umowy zawartej z osobą trzecią, bez udziału wierzyciela. Tego rodzaju umowa jest zatem nieważna i całkowicie bezskuteczna, w szczególności z uwagi na jej sprzeczność z fundamentalną zasadą prawa cywilnego, jaką jest zasada autonomii woli stron stosunku prawnego. Z zasady tej wynika w szczególności to, że treść stosunku prawnego może ulec zmianie bez oświadczeń woli obydwu stron stosunku tylko wówczas, gdy skutek taki daje się wywieść z przepisu ustawowego.

Niezależnie od tego należy wskazać, iż dokument zatytułowany „Aneks nr” nie mógł wywołać wyżej omówionych skutków prawnych z uwagi na to, że nie wskazano w nim sposób poprawny - czy chociażby dający się racjonalnie wyjaśnić - podmiotu, na rzecz którego rachunek ten miałby być w przyszłości prowadzony. To, że rachunek bankowy nie może być prowadzony na rzecz „nieruchomości Z. 23” oraz że stroną umowy o prowadzenie rachunku musi być zawsze jakaś osoba fizyczna lub prawna powinno być oczywiste nie tylko dla osoby mającej wykształcenie prawnicze ale dla każdego rozsądnie myślącego człowieka. Dodać należy, że w wyżej przywołanym dokumencie nie wskazano także w sposób prawidłowy, jaką wcześniej zawartą umowę miałyby zmienić tego rodzaju (...), w szczególności nie przywołano daty ani nazwy wcześniej zawartej umowy, a jej numer wskazano w sposób nieprawidłowy.

Wobec powyższego, podpisanie przez pozwanego i osobę uprawnioną do działania w imieniu powodowego banku dokumentu zatytułowanego „Aneks nr” (k. 34) i opatrzonego datą 14 listopada 2013 roku nie mogło doprowadzić do zmiany stron stosunku prawnego powstałego na podstawie umowy z dnia 1 lipca 2013 roku (k. 25). Podpisanie tego aneksu nie wywołało zatem żadnych skutków prawnych w ramach już istniejącego stosunku obligacyjnego łączącego powodowy bank z Miastem Ł., jak również nie kreowało żadnego zobowiązania umownego powoda wobec Z. W.. W dalszym ciągu jedynym podmiotem uprawnionym do dysponowania środkami pieniężnymi zgromadzonymi na wyżej opisanym rachunku bankowym pozostawało zatem Miasto Ł., za pośrednictwem upoważnionych do tego pracowników jednostki organizacyjnej, jaką jest (...) Ł.. Wobec powyższego, dokonywanie wypłat środków pieniężnych z tego rachunku na rzecz pozwanego stanowiło świadczenie nienależne, które podlega zwrotowi na podstawie art. 410 § 1 k.c. w zw. art. 405 k.c.

Dla wyniku wyżej przeprowadzonych rozważań nie ma żadnego znaczenia to, że pozwany nabył od poprzednich właścicieli udziały we współwłasności nieruchomości przy ul. (...) w Ł. oraz to, czy i w jakim zakresie środki pieniężne zgromadzone na wyżej opisanym rachunku pochodziły z przychodów uzyskanych przez Miasto Ł. w ramach zarządzania tą nieruchomością. To, co w pewnym uproszczeniu nazywa się „środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku bankowym” to nie jakiegokolwiek rzeczy ruchome, których właściciel mógłby domagać się wydania od banku lecz wierzytelność o wypłatę pewnej sumy pieniężnej przez bank przysługująca określonemu podmiotowi, tj. wyłącznie podmiotowi, na rzecz którego bank prowadzi dany rachunek bankowy. Z tego względu dla ustalenia, kto jest uprawniony do uzyskania od banku wypłaty środków pieniężnych z rachunku bankowego, nie ma żadnego znaczenia to, w jaki sposób, od kogo i w ramach jakiego innego stosunku prawnego posiadacz rachunku uzyskał środki pieniężne, które następnie umieścił na swoim rachunku bankowym. Żaden inny pogląd nie daje się uzasadnić w świetle przepisów ustawowych i podstawowych zasad prawa zobowiązań.

Wskazać należy ponadto, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż spoczywający na pozwanym obowiązek zwrotu na rzecz powoda uzyskanego nienależnie świadczenia wygasł na skutek zużycia przez pozwanego tak uzyskanej korzyści (art. 409 k.c.). W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że nie można uznać, iż pozwany zużył uzyskaną korzyść w taki sposób, nie jest już wzbogacony. Pozwany, jak sam przyznał, wykorzystał środki pieniężne wypłacone mu z wyżej opisanego rachunku bankowego na remont i ulepszenie budynku znajdującego się na należącej do niej nieruchomości, a skoro takie ulepszenie nastąpiło, to pozwany nadal jest osobą wzbogaconą na skutek uzyskania nienależnego świadczenia. Wskazać należy, że odpadnięcie wzbogacenia następuje wyłącznie wtedy, gdy zużycie korzyści nastąpiło

bez surogatu i bez żadnej korzystnej zmiany w innej części majątku wzbogaconego, a zatem gdy nie ma różnicy między obecnym stanem majątku a stanem, który by istniał, gdyby nie doszło do bezpodstawnego wzbogacenia (por. wyrok SN z dnia 12 marca 2010 r., II PK 272/09). Zużycie uzyskanej korzyści majątkowej w rozumieniu art. 409 k.c. zachodzi tylko wtedy, gdy nastąpiło w sposób bezproduktywny, konsumpcyjny – oznacza to, że obowiązek wydania korzyści istnieje nadal, gdy mimo utraty lub zużycia korzyści zobowiązany do jej wydania nadal jest wzbogacony, np. gdy dzięki uzyskanemu nienależnie świadczeniu pieniężnemu płaci własny dług lub zaoszczędza sobie wydatków (por. wyrok SN z dnia 2 lutego 2012 r., II CSK 670/11, OSNC-ZD 2012/3/64). Gdy zatem korzyść stanowią sumy pieniężne, dla zastosowania art. 409 k.c. nie wystarcza ustalenie, że wzbogacony wydatkował te sumy pieniężne, lecz konieczne jest ponadto udowodnienie przez niego, iż sumy te wykorzystał w ten sposób, że nie jest już w żaden sposób wzbogacony (por. wyrok SN z dnia 4 kwietnia 2008 r., I PK 247/07). Tej ostatniej okoliczności pozwany nie tylko nie udowodnił, ale z jego własnych twierdzeń wynika coś wręcz przeciwnego, czyli to, że pozwany uzyskał dzięki nienależnemu świadczeniu trwałą korzyść majątkową w postaci ulepszenia należącej do niego nieruchomości.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że art. 409 k.c. nie znajduje zastosowania w niniejszej sprawie również dlatego, iż uzyskując nienależne świadczenie w wyżej opisanych okolicznościach pozwany od początku powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia. Powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu uzyskanego nienależnie świadczenia istnieje zarówno w sytuacji, w której zobowiązany do zwrotu wiedział, że korzyść mu się nie należy, jak również wówczas, gdy co prawda był on subiektywnie przekonany, iż korzyść mu się należy, lecz na podstawie okoliczności sprawy obiektywnie powinien się liczyć z możliwością obowiązku zwrotu (por. wyrok SN z dnia 2 marca 2010 r., II PK 246/09). Osoba, która w świetle okoliczności towarzyszących uzyskaniu przez nią nienależnego świadczenia powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu tego świadczenia, nie może się od tej odpowiedzialności uwolnić zarzutem mówiący o tym, że to podmiot zubożony spełniając nienależne świadczenie nie dołożył należytej staranności (por. wyrok SN z dnia 3 marca 2005 r., I PK 192/04, OSNP 2005/21/336).

W niniejszej sprawie pozwany uzyskał świadczenie od powoda w okolicznościach, w których pozwany od początku powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu świadczenia. Powód nie miał obiektywnie uzasadnionych podstaw aby sądzić, że przysługuje mu prawo do uzyskania wypłaty środków pieniężnych z cudzego rachunku bankowego. W szczególności, pozwany nie przedstawił żadnego dokumentu pochodzącego z (...) Ł., z którego wynikałoby, że pozwany jest uprawniony do wypłacenia na swoją rzecz jakichkolwiek sum z wyżej opisanego rachunku. Co więcej, pozwany stał się właścicielem nieruchomości przy ul. (...) w Ł. dopiero we wrześniu 2013 roku, a przy tym umowa zawarta przez niego wówczas z dotychczasowymi współwłaścicielami tej nieruchomości nie zawierała żadnej wzmianki o tym, że przenoszą oni na pozwanego swoje uprawnienia do pożytków i innych przychodów uzyskanych z nieruchomości za okres, w którym byli jej współwłaścicielami. Nawet zatem jeżeli pozwany (mylnie) sądził, że przysługuje mu uprawnienie do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym Miasta Ł. związanym z zarządzeniem nieruchomością przy ul. (...) we 23 w Ł., to – niezależnie od wyżej przywołanych argumentów natury prawnej - nie miał obiektywnie uzasadnionych podstaw aby zakładać, że takie uprawnienie przysługuje mu w odniesieniu do pożytków z tej nieruchomości uzyskanych zanim jeszcze stał się właścicielem nieruchomości. Okoliczność ta dodatkowo uzasadnia wniosek, zgodnie z którym pozwany od początku powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych sum pieniężnych.

Wobec powyższego, roszczenie powoda dotyczące należności głównej w całości podlegało uwzględnieniu.

Uwzględnieniu na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. podlega także roszczenie powoda dotyczące odsetek ustawowych od należności głównej. Z uwagi na treść art. 455 k.c. pozwany powinien był zwrócić uzyskane nienależne świadczenie niezwłocznie po otrzymaniu wezwania od powoda. Z pisma pozwanego datowanego na 21 lipca 2014 roku (k. 35) wynika, że najpóźniej w tej dacie pozwany otrzymał pisemne wezwanie powoda do zapłaty wyżej wskazanej sumy i znał treść tego wezwania, wobec czego od dnia następnego pozwany znalazł się w stanie opóźnienia.

Na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. obciążono pozwanego, jako stronę przegrywającą proces, obowiązkiem zwrotu na rzecz powoda kosztów procesu obejmujących następujące kwoty: opłata sądowa od pozwu – 2017 zł, wynagrodzenie pełnomocnika powoda – 2400 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł.